

СЛИКАРСТВО ЈЕ БЕСКОНАЧНО, А СЛИКАР КОНАЧАН

Миленко Попић, *Коњовић из Ђрикрајка*, Градска библиотека „Карло Бијелички” – Галерија „Милан Коњовић”, Сомбор 2012

„Коњовићев дневник његова су уметничка дела. Објављивање овог дневника није надокнада, већ још једна потврда неутола ствараоца. То је уједно и галерија ликова у живом сусрету с изузетним приповедачем и тумачем властите судбине.” (стр. 8)

Овај цитат, по мом мишљењу, можда најбоље описује основну намену најновије монографије, *Коњовић из Ђрикрајка*, посвећене једном од наших најпознатијих сликара XX века, а настале поводом обележавања стогодишњице његовог стваралаштва. Аутор, књижевник Миленко Попић, желео је, пре свега, да нагласи да је Коњовић, осим тога што је био врхунски сликар, био подједнако вешт есејист и наратор, те је значајне делове своје књиге посветио сликаревим размишљањима о књижевности. На пример, интересантан је Коњовићев суд о поезији: „Песник треба да има слободу. Васко Попа ствара свој песнички свет који се нама допада иако га не разумемо.” (70)

Томе у прилог говори и чињеница да је ова монографија писана у форми дневника (први запис сачињен је 14. јуна 1974, а последњи 20. марта 2012). Знамо да дневник у својој основи подразумева хронолошки опис догађаја у којима је аутор учествовао у одређеном периоду живота. Стил је углавном хроничарски, сведен на прецизно набрајање података. Међутим, дешава се да код појединих аутора дневника стил буде уметнички уобличен, близак приповедању. У том случају говоримо о лепој књижевности. Такав је случај и са Попићевом монографијом о Коњовићу. Аутор, и сам врстан песник, прозаист и есејист, далеко више нагиње прозном дискурсу: „У свом трку ван града, као да и данас видим како огњоружни панонски морнар, између ленија и салаша, с нагомиланом енергијом у рукама одлази међ таласе жита, главом бесконачно небо парајући, у самотни бој усред непопустљиве и неухватљиве равнице, ужареног сунца ватру скидајући. Ни небо не може да издржи ту снагу.” (377) С друге стране, Попић није случајно одабрао наслов *Коњовић из Ђрикрајка*. Недвосмислена је асоцијација на присуство свезнајућег приповедача, који из близине посматра главног јунака, те из прве руке приповеда о његовом животу. Наиме, Миленко Попић је у периоду од 1974. до 1979. био запослен у Галерији „Милан Коњовић” у Сомбору, те се са сликарем и његовом породицом, пријатељима и гостима сусретао готово свакодневно. Логично је онда, да је и највише дневничких записа сачињено управо у овом периоду.

Попићева монографија је конципирана слично делима класичне књижевности. На почетку је дат кратак ауторов предговор (пролог),

следе дневнички записи (1974–2012), да би након тога била дата биографија Милана Коњовића и рецензије књиге, које нимало случајно потписују сликареви блиски пријатељи књижевници Драшко Ређеп и Мирослав Јосић Вишњић, ликовни критичар Сава Степанов и дугогодишња управница Галерије, Ирма Ланг (нека врста епилога). На тај начин Попић је наговестио да његова књига није класична монографија, већ нека врста романа о животу познатог сликара. Да је то заиста тако, Попић нас уверава већ на самом почетку предговора, поставивши будућим читаоцима, а и самом себи следеће питање: „Зашто су нам ствараоци потребни? Можда бисмо њима хтели остварити властите жеље: живети што људскије, природније, испуњеније. Видео сам многа лица оних који су то покушали и уметника који им је у томе свесрдно помагао.” (7)

Одговор следи на наредних четиристотинак страница дневника о животу, делу и смрти Милана Коњовића, о сопственом животу и књижевним афирмацијама, те о делима других знаменитих Сомбораца (Никола Вукићевић, Лаза Костић, Вељко Петровић, Петар Коњовић).

Коњовић је, разуме се, главни јунак и сагледан је из више углава (као сликар, као човек, као отац и муж, као врстан љубитељ и познавалац књижевности и уметности, као пријатељ и као супарник). Коњовић-сликар рефлектован је углавном кроз причу о плодном Прашком (1919–1920) и помало разочаравајућем Париском (1924) периоду. Први период памти се по познанству са будућом супругом, првим сликама и првим сукобима са угледним професорима, док се други читује у Коњовићевим настојањима да се не дружи превише с нашим у Паризу (читај Шумановић, Лубарда, Аралица), с изузетком Добровића, који је већ био формиран сликар и од којег је Коњовић желео да учи. Био је окренут Пикасу, којег је видео као неку врсту природног феномена и неисцрпног извора енергије. Интересантан је и однос Коњовића с његовим савременицима сликарима. Ценио је једино Пеђу Милосављевића („Од свих сликара је једини Пеђа човек који не завиди, не оговара”, 122) и Лубарду с којим га је повезивало присно пријатељство, као и чињеница да су се обојица исте године (1951) својим београдским изложбама обрачунали с догмама соцреализма. Остале је или критиковао или једноставно прећуткивао. Попић издваја два основна мотива Коњовићевог сликарства: Војводина и Далмација (Цавтат и Дубровник), да би причу о Маестровом (тако су Коњовића звали између себе службеници Галерије) ликовном стваралаштву на неки начин заокружио истицањем његовог хераклитовског погледа на живот: „Сликарство је бесконачно, а сликар је коначан и то је оно зашто ми се жури, зашто једва чекам да насликам нову слику, док ватра букти у мени. Ватра је мој живот, ватра, и док буде ватре биће и живота.” (226)

Коњовић-човек био је помало сличан свом „сомборском уметничком претку” Лази Костићу, јер је изузетно водио рачуна о телесном

здрављу, те је и у позним годинама био у доброј телесној кондицији (пливање, гимнастика, јога), док је о његовим свакодневним уобичајеним ритуалима сведочила кућна помоћница Светлана Палић. Попић га памти као човека наклоњеног лежерности и комодитету у одевању. Када разговара са неким сав је унесен, те говор прати покретима главе и живим очима, „цело његово тело и лице упијају се у саговорника и чини се да они њиме доминирају”. (20) Био је пажљив супруг и нежан отац, а истовремено и заговорник путене љубави (прича о страсној вези с Мађарицом коју је због њене необичне нордијске лепоте прозвао Ингрид).

Коњовић-наратор и есејист. Маестро је пажљиво пратио књижевна збивања и веома радо говорио о томе: „Читао сам недавно *Баццџа, ѿејео* Данила Киша, али не до краја. Располаже толиким знањем да просто не могу да га пратим. По његовим реченицама рекао бих да је изузетно јака личност.” (53) Друговао је са Мирославом Јосићем Вишњићем, па је у више наврата и говорио о његовом стваралаштву, а добро се пазио и са Миром Вуксановићем, те је као резултат тог друговања настала и Вуксановићева занимљива књига *Ликови Милана Коњовића* (Нови Сад 1991). Радо је читао и Вељка Петровића, иако приповедач није много марио за његово сликарство, а посебно је ценио песнике који су се, између осталог, бавили и ликовном критиком: „Ви, песници, моје слике најбоље видите, јер их гледате – изнутра. Тако је и Исидора прва о мени и мом сликарству истину открила.” (282)

Други, не мање важан, јунак књиге *Коњовић из ѿрикрајка* је сам аутор, Миленко Попић. Попић помало говори и о себи, свом животу, породици, школовању, књижевним успесима (његова збирка песама *Сѿонѿанисѿѿ* обрела се 2009. године у најужем избору за награду „Милан Ракић”), а потом и о књижевном животу Сомбора (књижевни часописи: *Школски лисѿѿ*, *Родољуб*, *Голуб*, *Здравље* – потоњи *Гимназијалац*, *Покреѿѿ* и најчувенији *Домеѿѿѿ*, чији је и сам уредник).

Доста пажње аутор је посветио и другим знаменитим Сомборцима (Лаза Костић, Вељко Петровић и Петар Коњовић), а не мали простор добиле су и фусноте (које у појединим сегментима досежу и ниво својеврсних есејистичких минијатура), у којима Попић даје исцрпне податке о људима запосленим у Галерији, као и о познатим личностима које су на овај или онај начин биле у контакту с Маестром. Према томе, Попићева књига на неки начин представља и значајну ретроспективу културног живота Сомбора током XX века.

На самом крају књиге, као што смо и напоменули, дате су рецензије Попићеве књиге коју су потписали Коњовићеве блиски пријатељи и добри познаваоци његовог дела, те заиста мислим да Попић није могао одабрати бољи начин да заокружи свој дневнички роман о животу познатог сликара Милана Коњовића.

Драшко Ређеп истакао је најважнији документаристички домет ове књиге: „Сви Коњовићеви шофери и све његове успомене на далеке светове, сви његови снови и све његове сликарске симпатије и антипатије, ређају се овде поименично, без еуфемизама.” (384) Мирослав Јосић Вишњић одао је признање Попићу као писцу сврставши га у ред свезнајућих приповедача – сам аутор је често негде по страни од збивања, као случајно присутан сведок који прати, памти и слаже. Сава Степанов ставља акценат на специфичан дух Сомбора који провејава из сваке поре ове књиге: „И главни јунак и писац – воле свој Сомбор. И познају га. Често се у дневнику развијају читаве приче о неким људима, малим и великим Сомборцима. Коњовић их је често сликао.” (388), док Ирма Ланг још једном подвлачи да је пред нама књига која је значајан и аутентичан прилог културној и друштвеној историји једног времена и поднебља. Једном речју, ова књига је још један доказ већ добро познатој тези да је Коњовић један од основних синонима за Сомбор, и у томе је, по мом мишљењу, и њена највећа вредност.

Светлана МИЛАШИНОВИЋ